

ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЇ

DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.01.17>

Воротін Валерій Євгенович,
 доктор наук з державного управління,
 професор, академік Академії економічних
 наук України, завідувач відділу комплексних
 проблем державотворення Інституту
 законодавства Верховної Ради України
ORCID 0000-0002-4545-612X
vevorotin@gmail.com

Vorotin Valerii Ye.,
 Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,
 Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine,
 Head of the department of complex
 problems of state-building of the Institute of
 Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine
ORCID 0000-0002-4545-612X
vevorotin@gmail.com

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ ЗУБЧИКА ОЛЕГА АНАТОЛІЙОВИЧА,
 ДОЦЕНТА КАФЕДРИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІЛОСОФСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ
 КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
 «ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ В ПЕРСПЕКТИВІ ПОЛІТИЧНОГО
 ЧАСУ (ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ)»¹**

***REVIEW ON THE MONOGRAPH BY ZUBCHUK OLEH ANATOLIYOVYCH, ASSOCIATE PROFESSOR AT
 THE DEPARTMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION, FACULTY OF PHILOSOPHY, KYIV NATIONAL
 TARAS SHEVCHENKO UNIVERSITY «FORMATION OF THE STATE COMPETITIVENESS IN THE
 PERSPECTIVE OF POLITICAL TIME (STATE-ADMINISTRATION ASPECTS)»***

Серед десятків опублікованих на початку цього року наукових праць, монографія є дослідженням актуальної наукової проблеми державного управління – формування конкурентоспроможності держави. У сучасному глобалізованому світі забезпечення високого рівня конкурентоспроможності держави – це питання не лише економіки, політики, а перш за все, – державного управління. Тому сьогодні дуже важливо якомога точно оцінювати ресурси та можливості країни, прогнозувати наслідки суспільно-політичних, державно-управлінських явищ і процесів, важливих для стабільного економічного зростання та суспільного благополуччя.

У цьому зв'язку обрана Зубчиком О. А. тема спонукає до вивчення необхідності

не лише зміцнення конкурентної політики України, дерегулювання та зниження адміністративних бар'єрів для розвитку бізнесу, але й дослідження питань підвищення ефективності державно-управлінських рішень, зменшення рівня корупції, вдосконалення інфраструктури, впровадження політики підтримки малих і середніх підприємств, реформування управління освітою, забезпечення політичної стабільності та інших.

Від державно-управлінських аспектів значною мірою залежить суспільно-політичний розвиток України. В умовах незворотності інтегрування України до європейського та світового економічного і політичного простору, економіка та суспільство стають більш відкритими, що збільшує ризики та загрози.

¹ Зубчик О. А. Формування конкурентоспроможності держави у перспективі політичного часу (державно-управлінські аспекти). Київ : ТОВ «Поліграф плюс», 2019. 408 с.

Наразі в Україні практично відсутні комплексні праці, предметом яких був би, власне, аналіз державної політики формування конкурентоспроможності держави в умовах глобальних перетворень.

Текст монографії Зубчика О. А. містить вступ, чотири розділи, післямову (як короткі висновки), список використаних джерел. У першому розділі автор розглянув класичні дослідження, зокрема праці Т. Гоббса, Д. Юма, Р. Оуена, Дж. С. Мілля, Ф. Енгельса, К. Маркса, Й. Шумпетера, М. Вебера, Дж. М. Кейнса, А. Сміта, Л. Вальраса та інших. Зазначається, що історично поняття конкуренції належить до базових понять визначення ринкової організації суспільства. Критерії та пріоритети конкурентоспроможності держав – це найважливіші орієнтири їхнього розвитку. Як свідчить зміст першого розділу монографії, автор у своєму дослідженні з'ясовує сутність конкуренції, досліджує державно-управлінську та політичну складову конкурентоспроможності, методологію та методик дослідження. Систематизовано й узагальнено теоретичні, методологічні та прикладні механізми формування конкурентоспроможності держави в перспективі політичного часу. Звертає увагу детальне розкриття сутності понять «конкуренція» та «конкурентоспроможність» і авторське бачення трансформації змісту концепту «конкуренція» в контексті суспільного розвитку. Також у цьому розділі наведене авторське бачення конкуренції як управлінської проблеми, хоча, на нашу думку, воно не відображає повною мірою обрану назву цього параграфу, а скоріше наводить приклади управлінських рішень та їхніх наслідків для суспільств.

У першому розділі автором також розкрито особливості методології та методик дослідження конкурентоспроможності, зокрема проаналізовано можливості Індексу глобальної конкурентоспроможності та Індексу конкурентоспроможності країн. У цьому контексті описано фактори, які впливають на конкурентоспроможність держави.

У другому розділі монографії Зубчиком О. А. здійснено аналіз конкурентоспроможності держави в контексті суспільно-політичних змін. По-перше, автор показав, що має бути чітка система показників конкурентоспроможності, якою слід користуватися при оцінці державної політики (прийняття

державно-управлінських рішень). Вона має включати політичні, соціальні, економічні складові. Отже, має бути чітка методика дослідження конкурентоспроможності. З цією метою автор пропонує використовувати Індекс глобальної конкурентоспроможності. По-друге, цікавою є думка про те, що автор доводить залежність стратегій формування конкурентоспроможності держави у майбутньому від «раніше пройденого шляху». Представлено бачення політичних наслідків і нових перспектив конкурентоспроможності держави від членства України в Світовій організації торгівлі, проаналізовано інституційні чинники впливу на конкурентоспроможність держави.

Крім того, у цьому ж розділі Зубчик О. А. детально аналізує державне управління сферою вищої освіти. Зокрема, показано, як вища освіта впливає на трансформацію суспільства і на конкурентоспроможність держави у перспективі політичного часу. Показано, що імміграційний режим – один із ключових інструментів держави в «глобальних перегонах за талантами». В умовах стирання відмінностей між імміграційними режимами і посилення конкуренції за людські ресурси особливого значення набувають чинники, які виходять за рамки імміграційної політики: мова, культура, можливості для розвитку, заробіток, якість життя, професіоналізм менеджменту, доступність якісної вищої освіти. Щороку зростає кількість громадян України, які обирають для здобуття вищої освіти іншу країну.

Третій розділ монографії автор присвятив аналізу державної політики формування конкурентоспроможності держави в перспективі політичного часу та механізмів її реалізації. Проаналізовано концептуальні засади формування конкурентоспроможності України в умовах реформ на національному та регіональному рівнях. Детально окреслено значення політичної, економічної та гуманітарної складової державної політики як механізмів формування конкурентоспроможності держави у перспективі політичного часу. Акцентовано особливу увагу на зростаючій об'єктивній потребі ефективності регіонального управління, особливостях політики регіонального вирівнювання, що здійснюється за допомогою таких інструментів, як дотації та субвенції.

У четвертому, заключному розділі дослідження містяться наукові положення щодо визначення пріоритетних напрямів зміцнення конкурентоспроможності України. Автором відзначено особливий ефект законодавчих актів, які визначають функції та повноваження органів влади в сфері управління конкурентоспроможністю, їх взаємозв'язок та інструменти впливу на конкурентоспроможність регіонів і держави. Зауважено, що Україна має використати участь у СОТ з точки зору її політичних можливостей, а саме, як політичного механізму. Показано специфіку конкуренції та тенденції її розвитку в сучасному українському суспільстві. Запропоновано підвищення ефективності діяльності суб'єктів публічного управління та адміністрування, удосконалення державної політики розвитку економічної свободи та підприємництва, заходи щодо активізації зусиль органів публічного управління з використання людського ресурсу для підвищення конкурентоспроможності держави та інструменти імплементації досвіду провідних країн щодо забезпечення конкурентоспроможності держави в перспективі політичного часу. Обґрунтовано комплекс управлінських, політичних, організаційно-економічних та інституційних засобів забезпечення конкурентоспроможності України.

У третьому та четвертому розділах Зубчик О. А. показав, що Україна суттєво відстає від держав Європейського Союзу в сфері управління, є проблема недостатнього розвитку та підтримки науково-технічного прогресу, використання наукових досягнень в економіці. Аргументовано, що держава недостатньо підтримує розвиток високотехнологічних сервісних галузей.

Позитивно, що автор розглянув і рівень конкурентоспроможності країни та конкурентоспроможність держави як результат функціонування національної системи державної управління. Також Зубчик О. А. запро-

понував розглядати конкурентоспроможність як аналітичний і політичний інструмент. За його допомогою оцінюється те, як нації, країни, суспільства, держави формують своє майбутнє у перспективі політичного часу.

Крім того, варто відзначити, що дана тематика має безпосередній зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Разом з тим, хочеться висловити певні побажання щодо монографії та подальшого дослідження. Зокрема, особливо позитивним є те, що автор показав важливу конкурентну перевагу України – її людський капітал, який вона сьогодні вже втрачає. У цьому зв'язку монографія мала б містити чіткі пропозиції щодо проектів державних рішень, які, на жаль, відсутні.

Зубчик О. А. визначив чинники, що негативно впливають на забезпечення належного високого рівня конкурентоспроможності держави. Так, зокрема у висновках окремих параграфів автор навів обґрунтовану думку, що серед політичних особливостей процесу послаблення конкурентоспроможності держави в перехідних суспільствах є, зокрема, політична конкуренція між багатьма політичними силами різновекторного спрямування, що утруднює ситуацію прийняття зважених і раціональних політичних рішень, ускладнює підвищення конкурентоспроможності держави.

Незважаючи на висловлені побажання, слід вважати, що монографія заслуговує на те, щоб бути представленою науковій спільноті та всім, хто цікавиться питаннями державного управління в сфері забезпечення конкурентоспроможності держави.

* * *